Ретро

МАГМА ОБІГРІЄ

Країни колишнього Союзу, переважна більшість яких не має вугілля, газу та нафти, останнім часом переживають чимало труднощів з пальним. Не минули вони й Україну. Дедалі менше вугілля залишається в Донбасі, та й добувати його доводиться нерідко з глибини понад 1000 метрів. Не вистачає природного газу. За потреби 115 мільярдів республіка добуває на рік 20—25 мільярдів кубометрів. Те ж саме з нафтою. Крім того, зменшується виробництво енергії на атомних електростанціях. Напрошується висновок, що треба знаходити і чимскоріш впроваджувати у виробництво нові види пального.

Сьогодні в Україні майже не використовують енергії вітру. Ми не лише не розвивали цієї галузі енергетики, а навіть зробили крок назад, бо знищили майже всі вітряки, яких в Україні в дореволюційні часи було багато. Тому, де успішно могла б використовуватися енергія вітру, у нас скрізь стоять електричні двигуни.

У післявоєнні роки в Україні було споруджено чимало невеликих гідроелектростанцій. Вони дали змогу з незначними затратами коштів електрифікувати віддалені від ліній електропередачі глибинні райони, дати струм промисловим підприємствам, на колгоспні ферми. Проте невдовзі було взято курс на гігантські електростанції, і місцева енергетика занепала, бо промисловість перестала виробляти генератори і гідротурбіни невеликої потужності.

А тому в період енергетичної кризи було б доречно знову повернутися до питання відновлюваних джерел енергії. Мова йтиме, насамперед, про використання термальної енергії, бо саме одержане з надр землі тепло могло б забезпечити щорічну економію сотень мільйонів тонн органічного палива. Екологічно чисту дармову енергію з успіхом застосовують на Камчатці, в Грузії, у Краснодарському і Ставропольському краях. І лише перші кроки у цьому напрямі зроблено в нас.

Окремо хочемо сказати про перспективи використання закарпатських родовищ, де розвідку підземних аномалій геологи почали більше ніж 10 років тому. На околиці села Нижні Ремета вони знайшли на глибині 4 тисячі метрів ділянки гірської породи, яка нагріта до 200 і більше градусів. Аналогічні результати одержано і в інших районах. А це дає змогу побудувати в Закарпатті ГеоТЕЦ, де вже є перші вдалі спроби використання глибинного тепла. Так, близько 20 років у місті Берегові працює на термальній воді плавальний басейн. Цією ж водою зігрівається й розташований поряд спортивний комплекс «Закарпаття». Можна було б до гарячої води підключити й інші об'єкти міста, та ніхто цим займатися не хоче. Хіба не простіше спалювати у котельних природний газ, ніж бурити свердловини, шукати десь труби, організацію, яка могла б виконати ці роботи?

А тим часом тепло надр — значне і практично ще не зачеплене людством енергетичне багатство, яке природа ніби припасла на той час, коли будуть використані поклади газу, нафти і вугілля І завдяки відновлювальним процесам, що відбуваються у надрах, запаси підземного тепла є практично невичерпними. Тож в першу чергу можемо використовувати тепло найближчих до поверхні землі родовищ. А в ході вдосконалення бурових установок та розробки нових методів проходки свердловин стане можливим досягти й глибин близько 5—20 кілометрів, де магматична порода нагріта до 1000 і більше градусів.

Скільки ж ми будемо думати-гадати? Тим більше, що сусідні з Україною держави Угорщина і Румунія дедалі ширше використовують тепло надр. І це пояснюється тим, що воно не лише екологічно чисте, а й дуже дешеве. Свердловина повністю окуповується за рік-півтора, а далі дає чистий прибуток.

Михайло ГОЛОВЕЙ,
доктор хімічних наук;

Микола АРСЕНТЬЄВ,
доктор історичних наук;

Павло ІВАНОВ,
журналіст.

БЕНЗИН НЕ ОБОВ'ЯЗКОВО З НАФТИ

«Освоєння в Олександрії нової технології переробки бурого вугілля обіцяє в перспективі дати Україні понад 200 мільйонів тонн бензину».

СПОЧАТКУ я був просто вражений, почувши від глави обласної адміністрації Миколи Сухомлина таку інтригуючу фразу. Тому, не гаючись, відразу ж звернувся до генерального директора в/о «Олександріявугілля» Василя Махині з проханням докладніше розповісти про нову справу.

Почуте тепер уже від безпосередніх впроваджувачів ідеї переганяння вугілля на бензин ще раз підтвердило істину, що все нове — це давно забуте старе. Бо, виявляється, ще гітлерівська Німеччина під час другої світової війни широко використовувала добутий у такий спосіб бензин, газойль, різні масла. Після війни метод нетрадиційного виробництва пального досить успішно застосовувався в колишній НДР, яка мала значні запаси буровугільної сировини, та в Південно-Африканській Республіці. Щоправда, після об'єднання в єдину державу німці таке виробництво почали згортати, а от південноафриканці, навпаки, успішно продовжують — будують заводи, виготовляють відповідне устаткування. У нас же в Україні, як і в інших державах колишнього Союзу, ні заводів, ні спеціалістів такого профілю просто не було.

Як часто трапляється, вийти на ідею олександрійцям допоміг випадок. Завітав якось у рідні краї на Кіровоградщину співробітник Інституту органічної хімії АН України Василь Шовкопляс. Побував у рідному Новомиргороді, навідався до тамтешньої шахти, а потім заїхав і до об'єднання «Олександріявугілля». Дізнавшись, що місцеві промисловці з добутої сировини, крім брикетів для побутового палива, більше нічого не виробляють, запропонував: «А хочете, я вам подарую технологію виробництва з вугілля бензину, газу та інших корисних речей, над якою нині працюю. Безплатно, як землякам. Ви ж тільки виділіть кошти для її впровадження». Було це в 1990 році...

Землякам та ідея сподобалася, нашкребли вони скількись коштів, і справа, як то кажуть, зрушила. Почалося спорудження дослідної установки. Правда, гроші швидко скінчилися, тож об'єднання, маючи борги, звернулося по допомогу до Державного комітету вугільної промисловості України. Комітет підтримав і на цей рік виділив 3,5 мільйона карбованців. Але перспектива одержати ті очікувані 200 мільйонів тонн бензину не така вже й близька. І не тому, що обмаль сировини чи якість її невідповідна. Ось коротка цифрова викладка з листа на адресу Комітету вугільної промисловості: «В результаті виконаних на сьогодні досліджень визначена можливість одержати з тонни сирого бурого вугілля таких продуктів: рідких (пальне, хімсировина) — 70—80 кілограмів; газу горючого 70—80 кубометрів; гумінових препаратів (добрив. — **М. В.**) — 80—100 кілограмів; твердого залишку — 100 кілограмів». Прості розрахунки доводять, що з восьми мільйонів тонн сировини, що їх щорічно добувають шахтарі об'єднання, можна одержувати 500—600 тисяч тонн пального, стільки ж мільйонів кубометрів газу та багато інших цінних речей, за які ми й не мріяли. Та річ у тому, що виділених галузевим відомством 3,5 мільйона навряд чи вистачить, щоб запрацювала дослідна установка.

— Потрібна державна програма розвитку виробництва бензину й газу з буровугільної сировини, — переконаний генеральний директор.

— І не на перспективу до 2010 року треба закладати державну програму, а вже тепер, щоб якнайшвидше одержати результати, — наполягав технічний директор об'єднання Леонід Бутхарейт.

Тож маємо по-державному підійти до цієї справи, тоді матимемо з вугілля бензин, газ, добрива та інші дуже цінні речовини. Саме ж об'єднання спроможне ввести в дію хіба що згадувану дослідну установку.

Микола ВОЛОК,
власний кореспондент «Голосу України».
Олександрія
Кіровоградської області.

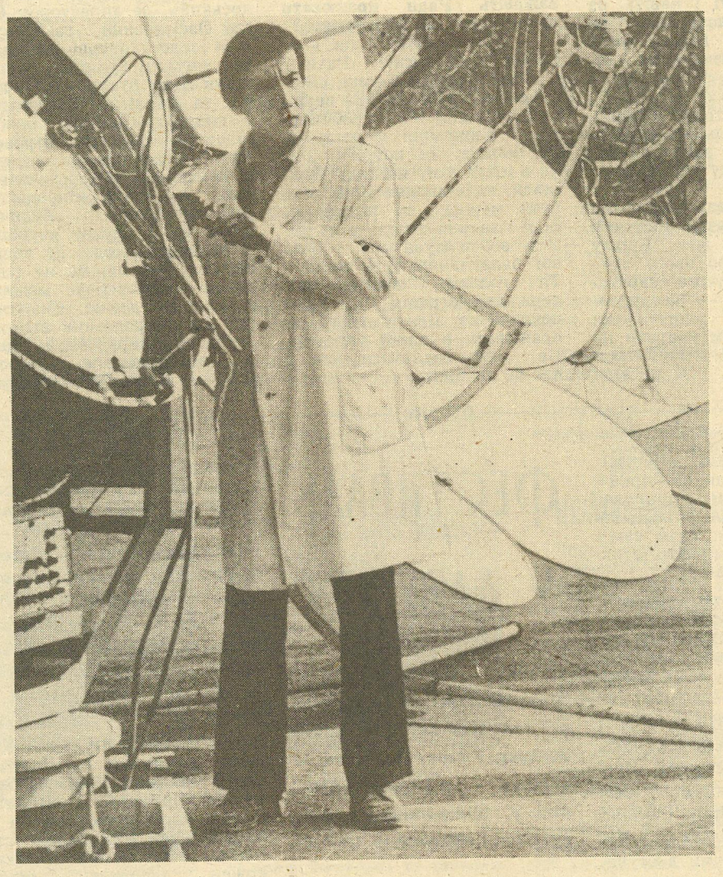

До уваги уряду

САМ НЕ ГАМ, А РОСІЇ ДАМ

Україна володіє незначними запасами нафти, тому впровадження сучасних технологій з її переробки мало б стати одним з пріоритетів. Однак поки що з допомогою українських машинобудівників такі технології застосовує Росія, яка й без того володіє «морем» нафти.

НАДРА Сумщини дають нині половину української нафти. Ця обставина, здавалося б, має визначити певною мірою привілейоване становище області у постачанні нафтопродуктами. Проте за державної монополії на енергоносії та гострого дефіциту на якісь переваги тут нічого й сподіватися. Тож сумчани прагнуть самотужки вийти зі скрути. Яким чином? Розповісти про це кореспондент «Голосу України» попросив начальника обласного управління по забезпеченню нафтопродуктами **Ю. Козака.**

— Окрім того, що область багата на родовища вуглеводневої сировини, у нас ще є машинобудівне науково-виробниче об'єднання імені Фрунзе, відоме своїм внеском у розвиток енергетичного комплексу колишнього СРСР. Тут, зокрема, налагоджено випуск сучасного нафтопереробного обладнання для використання безпосередньо у місцях видобутку «чорного золота». З допомогою такого устаткування, і це засвідчив досвід його експлуатації в Західному Сибіру, не користуючись послугами спеціалізованих заводів, можна мати свій бензин, дизельне пальне, інші продукти.

Уже до кінця нинішнього року на одному з родовищ Охтирського нафтогазодобувного управління фрунзенці пообіцяли встановити ректифікаційну колону і перегінну установку, що дасть нам додатково до виділених республікою фондів щонайменше 20 тисяч тонн бензину, 12,5 тисячі тонн дизпального, близько 7 тисяч тонн пропан-бутану і пропану. Звичайно, це небагато. Але, по-перше, мова поки що йде про експериментальний етап роботи, а по-друге, перероблятиметься лише частка надпланової сировини.

Тобто це ніяк не вплине на обсяги поставок охтирської нафти, передбачені державним замовленням. Хоча треба розібратися, нарешті, у чому вони, державні інтереси. У тому, щоб підтримувати лише наявні нафтопереробні заводи-монополісти з їх застарілими, економічно невигідними і екологічно шкідливими технологіями, чи в стимулюванні створення умов для ринкової конкуренції в галузі виробництва нафтопродуктів?

Бо, нарікаючи на те, що в Україні мало своєї нафти, ми водночас миримося з тим, що якість переробки сировини в нас у кілька разів гірша, ніж на Заході, а на технічне переозброєння підприємств-гігантів потрібні роки і мільярди грошей, яких нема. У той же час, використавши могутній науково-інженерний потенціал того ж таки об'єднання імені Фрунзе, цілком реально створити мережу компактних сучасних виробництв у районах нафтовидобутку. Це, до речі, з допомогою наших машинобудівників уже роблять у Росії.

Віталій МАКСЮТЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Сумська область.